

RÄTTEN

Kammarrättslagmannen Birgitta Pettersson, ordförande
Kammarrättsrådet Åsa Ståhl, referent

FÖREDRAGANDE OCH PROTOKOLLFÖRARE
referenten

KLAGANDE

Apotekstjänst Sverige AB, 556577-4097

Ombud: Advokat Einar Wanhainen och jur.kand. Linus Jonson
G Grönberg Advokatbyrå AB
Box 7418
103 91 Stockholm

MOTPARTER

1. Västra Götalandsregionen
2. Region Halland

Ombud för 1 och 2: Regionjuristen AnnaKarin Jonsson
Regionkansliet
Regionens Hus
462 80 Vänersborg

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Göteborgs dom den 21 april 2015 i mål nr 12870-14 och 12882-14, se bilaga A

SAKEN

Överprövning av offentlig upphandling, nu fråga om interimistiskt yrkande

Apotekstjänst Sverige AB yrkar att kammarrätten beslutar att Västra Götalandsregionen och Region Halland inte får ingå avtal innan något annat har bestämts.

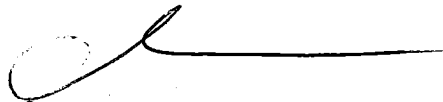
Efter föredragning fattar kammarrätten följande

KONKURRENSVERKET	
2015-05-05	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

BESLUT

Kammarrätten, som senare kommer att ta ställning till frågan om prövnings-
tillstånd, beslutar att Västra Götalandsregionen och Region Halland inte får
ingå avtal innan något annat har bestämts.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1)

Åsa Ståhl

Protokollet uppvisat och beslutet meddelat 2015 -04- 29

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avdelning 2 Enhet 21

DOM
2015-04-21
Meddelad i
Göteborg

Mål nr
12870-14
12882-14

SÖKANDE

Apotekstjänst Sverige AB, 556577-4097
Värdshusvägen
181 85 Lidingö

Ombud: Advokaten Einar Wanhainen och jur.kand. Linus Jonson
G Grönberg Advokatbyrå AB
Box 7418
103 91 Stockholm

MOTPARTER

1. Västra Götalandsregionen, 232100-0131
2. Region Halland, 232100-0115
Ombud för båda: Regionjuristen AnnaKarin Jonsson
Regionkansliet
Regionens Hus
462 80 Vänersborg

SAKEN

Överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår såväl Apotekstjänsts yrkande om att inhämta yttrande från Konkurrensverket som ansökan i övrigt.

BAKGRUND

Västra Götalandsregionen och *Region Halland* (landstingen) genomför en gemensam ramavtalsupphandling av maskinell dosdispensering och dos-expediering av läkemedel för öppenvård 2014, dnr SN 380-2013.

Tilldelningsgrund är lägsta pris och offererat anbudspris ska vara ett enhetspris för leverans till överenskomna avhämtningsställen, per patient och dag (s.k. dosdispenserat dygn). Upphandlingen syftar till avtal med en leverantör med en avtalstid om 36 månader med möjlighet till förlängning maximalt två gånger under tolv månader.

Av tilldelningsbeslut den 24 november 2014 framgår att Apoteket AB vunnit upphandlingen. Apoteket AB har lämnat anbudspris om 1,19 kr, Apotekstjänst Sverige AB om 2,24 kr och Svensk Dos AB om 3,28 kr per dosdispenserat dygn.

YRKANDEN M.M.

Apotekstjänst Sverige AB (Apotekstjänst) ansöker om överprövning och yrkar i första hand att upphandlingen ska få avslutas först sedan rättelse vidtagits på så sätt att en ny granskning av anbuderna görs varvid Apotekets anbud förkastas och Apotekstjänst tilldelas kontraktet. I andra hand yrkas att upphandlingen, till följd av förfarandefel, ska göras om. Därutöver yrkas att förvaltningsrätten inhämtar yttrande från Konkurrensverket ifråga om Apotekets anbudspris förenlighet med tillämplig konkurrensrättslig lagstiftning.

Till stöd för ansökan anför Apotekstjänst bl.a. följande.

Apotekets anbud har innefattat ett onormalt lågt anbudspris och inneburit underprissättning av den dosdispensering som Apoteket erbjudit genom

anbudet. Eftersom Apoteket har en dominerande ställning på marknaden för dosdispensering har anbudet inneburit ett enligt 2 kap. 7 § konkurrenslagen förbjudet missbruk av denna ställning. Huruvida landstingen saknar kompetens att göra en korrekt rättslig bedömning i detta avseende saknar betydelse för deras skyldighet att förkasta konkurrensbegränsande anbud eftersom denna skyldighet föreligger redan då de objektiva förutsättningarna för överträdelse av konkurrenslagstiftningen är uppfyllda. Landstingen har till följd av detta rätteligen bort förkasta Apotekets anbud, dels med hänvisning till konkurrensprincipen som följer av 1 kap. 9 § LOU, dels med hänvisning till att Apoteket inte uppfyllt förfrågningsunderlagets krav på att följa gällande lagar och föreskrifter. I vart fall har landstingen till följd av Apotekets onormalt låga anbud av Apoteket bort begära in förklaring till det låga priset. Genom att inte göra detta har landstingen brutit mot såväl LOU som 2014 års upphandlingsdirektiv

Landstingen har därtill tillämpat en avtalsform som inneburit att anbudsgivarna inte kunnat kalkylera ett rättvisande och konkurrenskraftigt pris. Eftersom det är fråga om två separata avtal är det inte heller affärsmässigt att föreskriva att ett och samma pris ska lämnas för båda avtalen eftersom det gör att det inte är möjligt att kalkylera priset vid en förlängning. Vad landstingen har gjort är att avtala om inköpssamverkan som snedvrider konkurrensen genom att man påtvingar anbudsgivarna villkor som kan vara oskäligen för det fall enbart ett av landstingens förlänger avtalen. Genom valet av avtalsform har landstingen åsidosatt det krav på affärsmässighet som följer av 1 kap. 9 § LOU.

Vad gäller landstingens skullkrav ifråga om leverantörens absoluta skyldighet att leverera strider detta mot kravet på likabehandling, proportionalitet och affärsmässighet enligt 1 kap. 9 § LOU. Skullkravet innebär en leveransskyldighet för leverantören att dosdispensera och expediera i enlighet med landstingens begäran, utan att samtidigt tillförsäkra någon

säkerhet för den rätta betalningen av läkemedlen för de leverantörer som inte har möjlighet att neka leverans före fullgod betalning. På grund härav har bolaget tvingats beakta den kreditrisk som kravet innebär vid beräkningen av anbudspriset. Kreditrisken för icke-betalande dospatienter är ett reellt problem och uppgår till betydande belopp. I denna upphandling kan den maximala kreditrisken beräknas till ca 88 mkr. Apotekstjänsts faktiska kundförluster avseende denna patientgrupp under kalenderåret 2014 uppgick till ca 880 tkr. Om denna kreditrisk inte hade behövt beaktas vid beräkningen av anbudspriset, hade Apotekstjänst följaktligen kunnat lämna ett lägre sådant. Landstingens överträdelse av LOU har härigenom orsakat Apotekstjänst skada.

Apotekstjänst innehar det rådande dosdispenseringsavtalet med landstingen. Detta löper ut den 14 oktober 2015. Avtalsperioden i den nu aktuella upphandlingen gäller från och med den 15 september 2015, dvs. under tid som Apotekstjänst enligt rådande avtal har rätt att utföra tjänsten. Det är en grundläggande upphandlingsrättslig princip att en myndighet inte kan upphandla ett kontrakt i strid med rådande avtal avseende samma upphandlingsföremål. Att dosleverantören som tilldelas kontrakt i upphandlingen inte tillåts utföra dostjänsten under avtalsperiodens första månad och därmed inte kan tillgodoräkna sig någon ersättning under denna tid är inte heller affärsmässigt. Landstingen har därmed även i dessa avseenden åsidosatt 1 kap. 9 § LOU.

En upphandlande myndighet har en skyldighet att kontrollera att uppgifter i ett lämnat anbud är riktiga om det finns anledning att ifrågasätta uppgifterna. Mot bakgrund av att en anbudsgivare förklarat leveranskravet omöjligt att uppfylla har denna skyldighet aktualiserats för landstingen. Förutsatt att denna anbudsgivare är Apoteket – vilket Apotekstjänst påstår, men till följd av sekretess inte getts möjlighet att lägga fram utredning för – innebär

förklaringen att Apoteket inte uppfyller leveranskravet och att landstingen rätteligen borde ha förkastat Apotekets anbud.

Den upphandlingsform (förenklat förfarande) som landstingen tillämpat är felaktig då det vid en genomsyn i själva verket är fråga om en varuupphandling, vilket i så fall innebär att upphandlingen ska göras om.

Apotekstjänsts anbud uppfyller samtliga skallkrav i upphandlingen. Om landstingen rätteligen hade förkastat Apotekets anbud skulle kontraktet i upphandlingen ha tilldelats Apotekstjänst. Också om landstingen rätteligen hade begärt förklaring av Apoteket hade kontraktet i upphandlingen tilldelats Apotekstjänst eftersom Apoteket inte kunnat lämna en godtagbar förklaring till det onormalt låga priset och följaktligen uteslutits ur upphandlingen. Slutligen hade Apotekstjänst för det fall en affärsmässig avtalsform rätteligen tillämpats, kunnat kalkylera ett lägre pris och därigenom kommit att tilldelas kontraktet. Apotekstjänst riskerar således att lida skada av såväl landstingens felaktiga beslut som felaktiga upphandlingsförfarande.

Landstingen anser att ansökan ska avslås och anför bl.a. följande.

Landstingen har varken brutit mot de grundläggande bestämmelserna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i LOU som medfört att Apotekstjänst lidit eller kan komma att lida skada.

Det är tjänsten att tillhandahålla dosdispenserade läkemedel som är föremål för landstingens upphandling. Upphandlingen avser således upphandling av en B-tjänst och inte en varuupphandling som bolaget gör gällande.

Bolaget menar att Apoteket har missbrukat sin dominerande ställning genom att erbjuda tjänsten dosdispensering till ett anmärkningsvärt lågt pris. Landstingen framhåller att Konkurrensverket är ansvarig tillsynsmyndighet

för tillämpningen av konkurrenslagen. Om ett företag har missbrukat sin dominerande ställning är således en fråga som inte ankommer på landstingen att pröva. Landstingen bestrider under alla omständigheter att de har haft möjlighet att förkasta Apotekets anbud på grund av att det skulle stå i strid med konkurrenslagen med mindre än att Konkurrensverket funnit skäl att ingripa mot Apotekets agerande.

Av kravspecifikationen framgår att leverantören ska följa de lagar och föreskrifter som gäller för ett öppenvårdsapotek. Utifrån det aktuella skallkravets utformning ifrågasätter landstingen att det aktuella kravet överhuvudtaget kan anses ha bäring på konkurrenslagens bestämmelser om förbud mot missbruk av dominerande ställning. Även om skallkravet skulle anses innebära en förpliktelse för leverantören att inte agera i strid med konkurrenslagen har Apoteket i sitt anbud särskilt intygat att samtliga krav i upphandlingen uppfylls och accepteras, utan förbehåll eller reservationer. Vidare har Apoteket vid den muntliga anbudsgenomgången på begäran förklarat sin prissättning för upphandlande myndigheter. Landstingen har utifrån anbudsgivarens försäkran och övriga uppgifter i anbudet inte funnit anledning att ifrågasätta att vinnande anbudsgivare uppfyller det aktuella skallkravet.

Landstingen bestrider att Apotekets anbud skulle utgöra ett onormalt lågt anbud. En upphandlande myndighets skyldighet att begära in en förklaring inträder först om anbudet förefaller vara onormalt lågt i förhållande till tjänsterna. Apoteket har vid den muntliga anbudsgenomgången på begäran förklarat sitt pris. Landstingen har ansett att Apotekets anbud inte förefallit vara ett onormalt lågt anbud. Det finns inte heller någon skyldighet för en upphandlande myndighet att förkasta ett onormalt lågt anbud vare sig enligt bestämmelserna i LOU eller enligt art. 69 i 2014 års upphandlingsdirektiv.

Som förlängningsklausulen är utformad har landstingen en ensidig rätt att helt eller delvis förlänga de upphandlande avtalen under maximalt 12 månader. En potentiell anbudsgivare har då inte haft anledning att kalkylera med en längre avtalstid än tre år vid utformandet av anbudet. Det har vid utformningen av anbudet saknats betydelse att den leverantör som tilldelas kontrakt kan få förlängning av avtalet med ett landsting men inte med det andra under en period om 12 månader.

Genom att landstingen valt att samordna upphandlingen av dosdispenserade läkemedel har en potentiell anbudsgivare kunnat räkna med avtal under tre år med två landsting. Om landstingen istället valt att genomföra två separata upphandlingar av dosdispenserade läkemedel hade potentiella anbudsgivare kunnat kalkylera det bästa priset för ett treårigt avtal med endast ett av landstingen. Landstingens uppfattning är att potentiella anbudsgivare genom den samordnade upphandlingsprocessen fått utökade möjligheter att kalkylera det bästa priset för den efterfrågade tjänsten.

Landstingen bestrider att det förhållandet att det saknas ett kontraktsrättsligt förhållande mellan dosleverantören och patienten innebär att dosleverantörens skyldighet att leverera enligt det upphandlade avtalet skulle strida mot LOU på det sätt som bolaget gör gällande. Det är vedertaget i branschen att särskilja skyldigheten att leverera dosdispenserade läkemedel från ersättningen för de läkemedel som dosdispenserar. Såvitt är känt är utebliven betalning från patienter avseende dosdispenserade läkemedel inte ett utbrett problem. I likhet med andra anbudsgivare har bolaget behövt beakta den kreditrisk som kravet innebär vid beräkningen av anbudspriset. Att en anbudsgivare i sitt anbud måste ta höjd för eventuella osäkra intäkter innebär inte att kravspecifikationen är behäftad med fel. Tvärtom är en potentiell kreditrisk en omständighet som en anbudsgivare alltid måste beakta vid utformandet av ett anbud. Förutsättningarna för att lämna anbud har varit desamma för alla anbudsgivare. Den kreditrisk som dosleverantö-

ren löper är i vart fall inte så stor att kravet avseende dosleverantörernas skyldighet att leverera i enlighet med avtalet står i strid med proportionalitetsprincipen eller någon annan grundläggande princip i 1 kap. 9 § LOU.

Landstingen bestrider att det skulle ha funnits en skyldighet för landstingen att förkasta Apotekets anbud på grund av uppgifter som förekommit innan anbudstiden löpt ut. Därtill uppfyller Apoteket utifrån uppgifterna i sitt anbud kravet på leveranssäkerhet. Bolaget har inte heller visat eller ens påstått att det finns uppgifter/ brister i Apotekets anbud som medför en skyldighet för landstingen att förkasta Apotekets anbud.

Apoteket AB (556138-6532) har på eget initiativ lämnat in ett yttrande i målen och däri gett uttryck för att ansökan bör avslås samt särskilt framhål- lit följande. Apoteket innehar inte någon dominerande ställning på den relevanta marknaden och dess prissättning av tjänsten utgör inte heller un- derprissättning i förhållande till Apotekets kostnader. Missbruk av domine- rande ställning är en konkurrensrättslig överträdelse. Denna typ av frågor prövas av Konkurrensverket alternativt av Marknadsdomstolen.
– Apotekets yttrande har kommunicerats med parterna i målen.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Upphandlande myndigheter ska behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska vidare principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iaktas (1 kap. 9 § LOU).

Om den upphandlande myndigheten brutit mot de grundläggande princi- perna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag och

detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts (16 kap. 6 § första stycket LOU).

En upphandlande myndighet får förkasta ett anbud om den finner att priset är onormalt lågt. Anbudet får dock förkastas först sedan myndigheten skriftligen begärt en förklaring till det låga anbudet och inte fått ett tillfredsställande svar (12 kap. 3 § LOU).

Av artikel 69 i LOU-direktivet 2014 (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/24/EU av den 26 februari 2014 om offentlig upphandling; implementering i svensk lagstiftning ska senast den 18 april 2016) anges bl.a. följande.

Den upphandlande myndigheten ska begära att de ekonomiska aktörerna lämnar förklaringar om de priser eller kostnader som föreslås i anbudet, om anbuden förefaller vara onormalt låga i förhållande till byggtreprenaderna, varorna eller tjänsterna. [...] Den upphandlande myndigheten ska bedöma de uppgifter som lämnats efter att ha hört anbudsgivaren. Den får endast förkasta anbudet när de ingivna bevisen inte på ett tillfredsställande sätt förklarar de låga priser eller kostnader som föreslagits, med hänsyn till de faktorer som avses i punkt 2.

Förvaltningsrättens prövning utgör en kontroll av om det finns skäl att ingripa mot upphandlingen på grund av att den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna eller andra bestämmelser i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i den lagen.

De skiftande förhållanden som förekommer i det ekonomiska livet gör att även förfrågningsunderlag och utvärderingsmodeller som inte är optimalt

utformade får godtas under förutsättning att de principer som bär upp lagen om offentlig upphandling och gemenskapsrätten inte träds för när (jfr RÅ 2002 ref. 50).

Förvaltningsrättens bedömning

Inhämtande av yttrande från Konkurrensverket m.m.

Apotekstjänsts yrkar att förvaltningsrätten inhämtar yttrande från Konkurrensverket i fråga om Apoteket AB har utnyttjat sin dominerande ställning på marknaden genom underprissättning i upphandlingen. Inledningsvis kan konstateras att frågan om ett bolag har en dominerande ställning på någon del av en marknad saknar självständig betydelse i ett mål som gäller en överprövning av en upphandling. Frågan om ett sådant bolag missbrukar sin dominerande ställning är en fråga av konkurrensrättslig natur, som prövas i särskild ordning av antingen Konkurrensverket eller Marknadsdomstolen. En sådan fråga prövas inte inom ramen för en överprövningsprocess av en upphandling. Bolagets yrkande att förvaltningsrätten ska inhämta ett yttrande från Konkurrensverket ska därför avslås. Det kan noteras att bolaget i en anmälan till Konkurrensverket gör gällande att Apoteket AB missbrukar sin dominerande ställning på dosdispenseringsmarknaden genom underprissättning i upphandlingen samt att Konkurrensverket efter viss skriftväxling beslutat, utan att ta ställning i sakfrågan, att inte utreda frågan ytterligare.

Bolaget har således inte visat att Apoteket har en dominerande ställning på aktuell marknad och än mindre att det förekommer missbruk av en sådan dominerande ställning på ett sätt som strider mot 2 kap. 7 § konkurrenslagen samtidigt som det konstaterats att dessa frågor inte prövas inom ramen för en överprövning av en upphandling. En upphandlande myndighet får vidare anses inte ha en sådan mer vidsträckt utredningsskyldighet i nämnda

hänseenden i syfte att upprätthålla konkurrensen på sätt bolaget gör gällande. De primära uteslutningsgrunderna framgår av 10 kap 1-2 §§ LOU. Några förutsättningar för att med stöd av dessa bestämmelser utesluta Apoteket föreligger inte. Uteslutningsgrunderna i 10 kap. 2 § LOU är därtill fakultativa. Vidare noteras att det som anges i kravspecifikationen (1.1 stycke sex) om att *”Leverantören är ett öppenvårdsapotek och ska följa för den aktuella verksamheten gällande lagar och föreskrifter”* får anses begränsa sig till denna verksamhetshantering. Bolaget har sålunda inte visat att landstingen förfarande i ovan nämnda delar strider mot 1 kap. 9 § LOU eller unionsrätten i övrigt.

Onormalt lågt anbud – underprissättning

Såväl 12 kap. 3 § LOU som den ännu inte implementerade artikel 69 i 2014 års direktiv anger som förutsättning för att en upphandlande myndighet alls ska kunna förkasta ett anbud att priset framstår som onormalt lågt för den upphandlande myndigheten. Någon allmän skyldighet för den upphandlande myndigheten att förkasta ett anbud med ett onormalt lågt pris ställs emellertid inte upp vare sig i LOU eller i direktivet. Endast i vissa undantagsfall, som inte nu är aktuella, ska den upphandlande myndigheten förkasta ett sådant anbud. Alldeles oavsett om Apotekets anbudspris är onormalt lågt har det sålunda i detta fall inte funnits någon skyldighet för landstingen att förkasta anbudet. Landstingen har alltså inte agerat i strid med vare sig LOU eller det nya direktivet i denna del.

Avtalsform m.m.

Vad som upphandlas i upphandlingen är dosdispensering av läkemedel och inte läkemedlen i sig. Fråga är därför om en B-tjänst som upphandlas med ett förenklat förfarande enligt 15 kap. LOU.

Utformningen av avtalsvillkoren avseende förlängningsoptionen, dvs. att landstingen var för sig bestämmer om de vill förlänga avtalet är en avtalsrättslig fråga. Villkoret gäller lika för samtliga anbudsgivare och utgör inte heller i sig något brott mot LOU. Vidare åligger det en anbudsgivare att kalkylera sitt bästa anbudspris efter givna förutsättningar i upphandlingen. Den utredning som lagts fram av Apotekstjänst visar på en faktisk och reell kreditrisk som får anses vara högst marginell. En sådan kreditrisk strider inte mot proportionalitetsprincipen eller någon annan grundläggande princip i LOU. Bolaget har inte heller visat annat än att avtalsmodellen överensstämmer med rådande branschpraxis.

Bolaget för därutöver fram att avtalstiden för upphandlingen inledningsvis innebär en viss överlappning med innevarande avtalsperiod och att övertagande leverantör inte får ersättning under denna period samt att detta strider mot de grundläggande principerna i LOU. Vad gäller den tidsmässiga överlappningen så ger avtalsvillkoren inte stöd för något annat än att syftet är att beställaren ska försäkra sig om att det inte blir något avbrott i leveranserna av dosdispenserade läkemedel och att övergången även i övrigt ska genomföras med minsta möjliga olägenhet för det fall en ny leverantör tar över verksamheten. Att någon särskild ersättning inte utgår till övertagande leverantör under denna tid får beaktas vid beräkningen av anbudspriset. Utformningen av avtalet i dessa delar står på intet sätt i strid med de grundläggande principerna i LOU eller unionsrätten i övrigt.

Kravet på leveranssäkerhet

Bolaget gör inte gällande att det av Apotekets anbud går att utläsa att det finns skäl att ifrågasätta att detta bolag kommer att kunna uppfylla kravet på leveranssäkerhet. Att det under upphandlingstiden kommit in en fråga från en anbudsgivare med innebörd att detta bolag inte menar sig kunna uppfylla kravet på leveranssäkerhet medför inte någon annan bedömning.

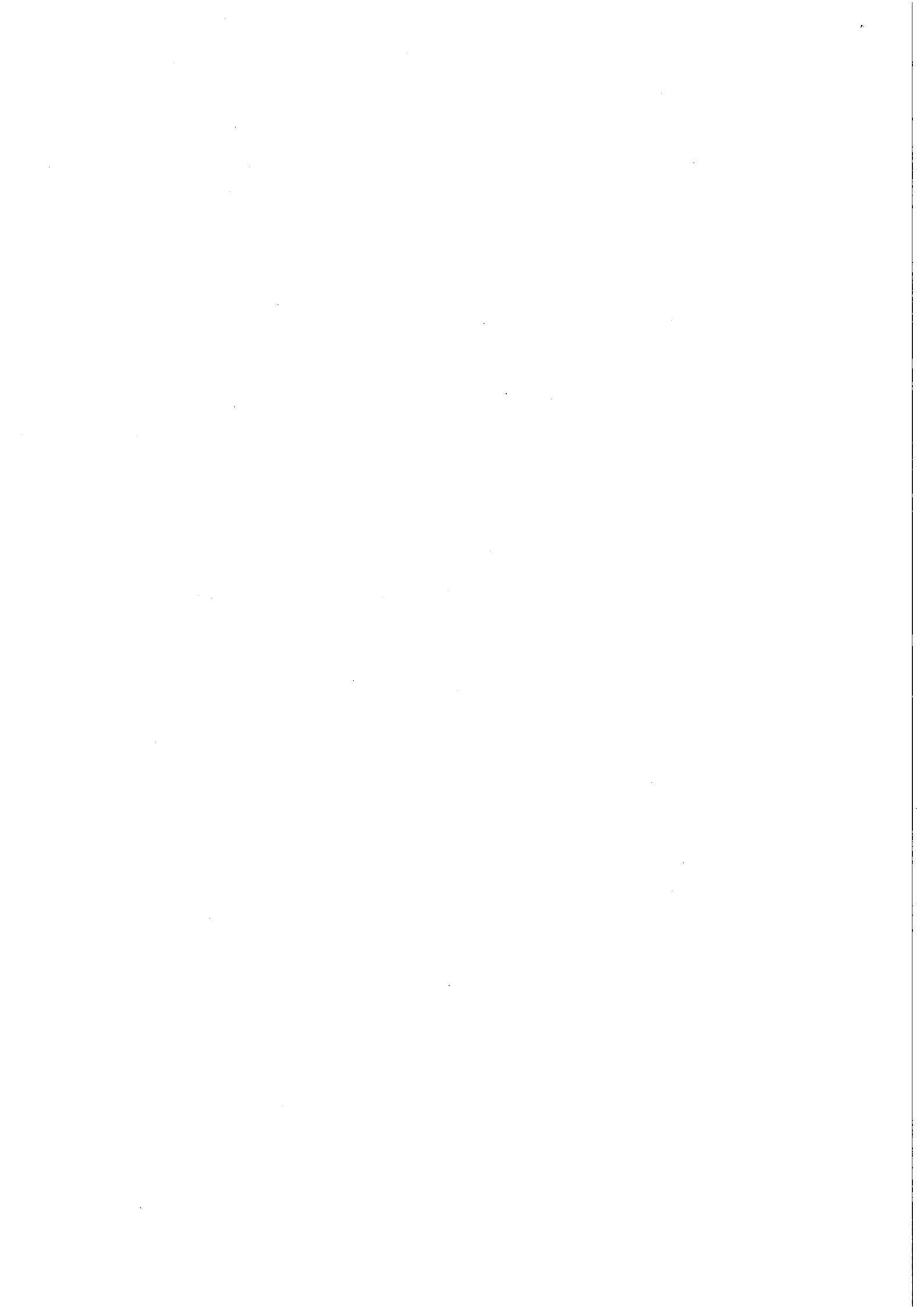
Vad som kommit fram under anbudstiden utgör inte tillräckliga skäl för att ifrågasätta given försäkran i anbudet om att leverans kommer att ske enligt de krav som ställs upp i förfrågningsunderlaget.

Sammanfattningsvis har Apotekstjänst inte visat att landstingen har agerat i strid med LOU eller unionsrätten i övrigt. Ansökan ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/ 1B LOU)

Urban Karlsson
Rådman

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Michaël Koch.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen men ska skickas eller lämnas till kammarrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar *prövningstillstånd* om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om *prövningstillstånd* inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att *prövningstillstånd* bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få *prövningstillstånd*
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

